

Psykologisk institutt

Eksamensoppgave i PSY1016/PSYPRO4116 – Personlighetspsykologi I

Faglig kontakt under eksamen: Eva Langvik

Tlf.: 73 59 19 60

Eksamensdato: 10. desember 2015

Eksamenstid (fra-til): 09:00-13:00

Hjelpemiddelkode/Tillatte hjelpemidler: Ingen

Annen informasjon:

Målform/språk: Bokmål

Antall sider: 2

Antall sider vedlegg:

Kontrollert av:

Dato

Sign

Besvar alle oppgavene

1. Gjør rede for femfaktormodellen .
2. Gjør rede for personlighetsutvikling innenfor trekktilnærmingen (Det disposisjonelle domenet).
3. Gjør rede for hvordan man kan få kunnskap om noens personlighet.
Legg vekt på ulikheter knyttet til måling og metoder innenfor de ulike tilnærmingene til personlighet.
4. Hvordan er studiet av emosjoner knyttet til personlighet?
5. Gjør rede for essensen i Murrays motivasjonsteori?
6. Hva er de viktigste bidragene fra psykoanalytisk/psykodynamisk teori til moderne personlighetspsykologi?

Sensorveiledning PSY1016/PSYPRO4116

Besvar alle oppgavene

Generell informasjon til sensorene: En ubesvart oppgave vil ikke umiddelbart innebære at kandidaten stryker på eksamen, men det vil naturlig nok trekke den samlede karakteren ned.

1. *Gjør rede for fem-faktormodellen .*

Denne modellen finner vi igjen i det disposisjonelle domenet, hvor trekk defineres som tendenser til å handle, tenke og føle på bestemte måter. Femfaktormodellen er et eksempel på en taksonomi, -en måte å organisere personlighetstrekk på. Den er hierarkisk, med fem store, overordnede dimensjoner. Trekkene i modellen er Nevrotisisme (emosjonell stabilitet, N), ekstroversjon (E), Omgjengelighet/medmenneskelighet (Agreeableness), Åpenhet (o), og planmessighet (c). Costa & McCrae kan nevnes. Den leksikalske og statistiske tilnærmingen kan nevnes. FFM er en Big Five modell, og det er stor enighet om at det er fem store faktorer, men noe uenighet om hva den 5 faktoren er, (o). I andre modeller kalles denne intellekt eller kultur. Det antas at trekkene er stabile, og at de påvirker utfall som helse, prestasjon, og relasjoner.

Fra slide: "Four ways the five factors are basic" Costa & McCrae

- longitudinelle og kryss- seksjonelle studier har demonstrert vedvarende atferds disposisjoner
- De 5 faktorene stammer fra ulike personlighetssystem og studiet av språk
- De 5 faktorene funnet i forskjellige aldre, raser, hos begge kjønn og i ulike språkgrupper
- Arvelighetsstudier demonstrerer biologisk grunnlag for hver av de 5 faktorene.

2. *Gjør rede for personlighetsutvikling innenfor trekktilnærmingen (Det disposisjonelle domenet).*

Innebærer både stabilitet og endring. Pensum fokuserer mest på hva som skjer med trekkene i FFM (se over). Fra Slide: (NB- alt fra slides presentert her under vil ikke være naturlig å inkludere i oppgaven).

Kan man endre personlighet?

- Hva sier det om et personlighetstrekk om personer skårer veldig forskjellig på det fra et tidspunkt til et annet?
- Personlighetsutvikling
  1. Stabilitet
  2. Endringer
    - Endringer som er interne, inne i individet
    - Endringer som er vedvarende. Rank-order stabilitet
    - Gjennomsnittsstabilitet
    - Personlighetskoherens
    - Roberts and DelVecchio (2000) "traits are quite consistence over the time of life course, and that consistency peaks after age of 50, although not at a level not high enough to infer a complete lack of change in personality traits"

Trekk og utvikling - Tre analysenivå

- Populasjonsnivå
    - Alle går igjennom de samme endringene
    - Mer sosialiserte og mindre emosjonelle med alderen
  - Gruffeforskjeller
    - Kjønnforskjeller
  - Individuelt nivå
    - Hva er betydningen av kriser? Oppdragelse
- Er personlighetstrekk stabile over tid?
- Observasjon av barns temperament indikerer at stabilitet kan observeres i de første måneder av vårt liv, og at disse tendensene blir mer stabile med alderen
  - Test re-test koeffisient = stabilitets koeffisient
  - Validetskoeffisient = samme trekk målt ved hjelp av to ulike tester
  - Vi blir litt mer sosialiserte (Høyere A og C) og litt mindre emosjonelle (lavere E og N) med alderen
- Personlighetsutvikling inkluderer både stabilitet og endring
- Rank-order
  - Gjennomsnittsnivå
  - Personlighetskoherens
  - Endringer må være interne og vedvarende

Mulig noe nevner noe fra denne sliden:

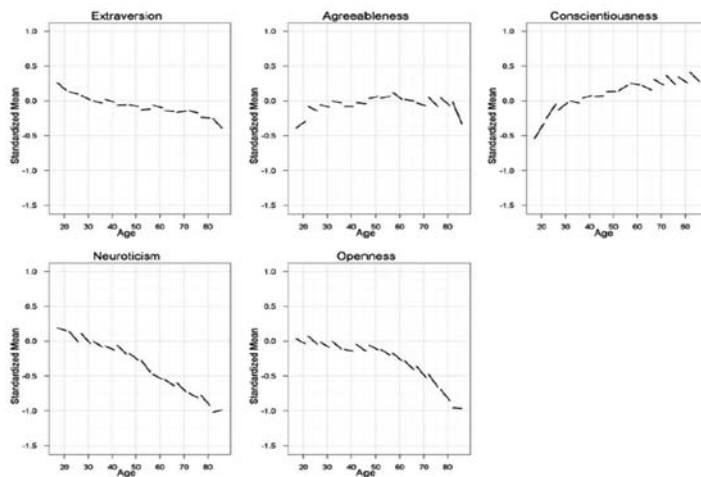

Figure 1. Mean level change in the Big Five personality traits for the 14 four-year age cohorts.

3. Gjør rede for hvordan man kan få kunnskap om noens personlighet. Legg vekt på ulikheter knyttet til måling og metoder innenfor de ulike tilnærmingene til personlighet.
  4. (her er det flere mulige avgrensninger. Det er ikke forventet at alt som nevnes nedenfor er med). Fysiologisk: Electrodermal Activity/Galvanisk skin-respons/skin conductance, Hjerneaktivitet, fMRI, cardiac activity, blodtrykk, puls osv... Eysenck sitt spørreskjema nevnes også i dette kapitlet. Sensation seeking scale nevnes her. Trekk: Personlighetstester, 20 statement, (NEO PI, Cattell 16PF, Eysenck PI), selvrappotering og at andre rapporterer, Psykodynamisk: Psykoanalyse, TAT, Projektive tester TAT (for motiver). Fra Slides Humanisme: Projektive tester brukes for å kartlegge og måle ubevisste/implisitte behov, så som Thematic Apperception Test (TAT; Murray) (cf Rorschach, "den frie assosiasjons metode")
- ☐ Kjernetanke: Hva vi ser er påvirket av våre behov; testpersonen vet ikke at

han/ hun snakker om seg selv, hvilket gjør at forsvaret senkes. +Q-sort: instrument for å måle selvet: "har lett for å få venner", "har vanskelig for å uttrykke sinne" Tvungen fordeling Interessant balanse mellom det å være fleksibel og fast (kvalitativ). Kan brukes til å måle diskrepans mellom ideal og faktisk selv, Objektiv metode (fast og fleksibel). Kognitiv: Rod & Frame test (persepsjon), Locus of control (fortolkning), Personal project analysis (mål). NB- dette er eksempler fra pensum, og man kan ikke forvente at alt nevnes.

Hvordan få kunnskap om egen og andres personlighet?

- Spørre noen? Selvrappoterings data (S-data)
  - Fra ustrukturert til strukturert
- California Psychological Inventory CPI
- NEO PI R/ NEO 3
  - Eks. 20 påstander om seg selv
  - Experience sampling (Erfaringsutvelgelse) over tid (personsøker)
- Utfordring ved selv-rapportering: Respons-sett (systematiske skjevheter)
  - ja-siing
  - Inkonsistent
  - Sosial-ønskelighet
- Observere noen? – Observatør -rapporterings data (O-data)
  - Flere observatører – inter-rater reliabilitet
  - Naturalistisk versus kunstig: økologisk validitet vs kontroll

Hvordan få kunnskap om andres personlighet?

- Teste noen? – test data (t-data)
  - Standardiserte testsituasjoner, mekaniske målemetoder, fysiologiske data, fMRI, projektive tester
- Google noen? Livshendelser (Life-Outcome) data (L- data)
  - Sykdomshistorikk
  - Levealder
  - Yrkesprestasjoner
  - Lønn
  - Rulleblad

Mulig å ta med:

Hvordan studere personlighet?

- Eksperimentelle design
  - Manipulering
  - Kontroll
- Randomisert tildeling til grupper
- motbalansering
  - Statistisk signifikans
- Korrelasjonsdesign
  - Korrelasjonskoeffisient r
  - +/- r Fortegnet beskriver forholdet - størrelse på r styrken
  - Kausalitetsproblematikk
  - 3. variabler
- Case studie – Kasus design
  - Generaliseringsproblematikk

Mulig noen trekker inn adopsjonsstudier og knytter det til biologisk/evolusjon.

5. *Hvordan er studiet av emosjoner knyttet til personlighet?*

(dette er en vid oppgave, og det er flere mulige avgrensninger. Likevel, det er et eget kapittel i pensumboken som omhandler emosjoner, og selv om emosjoner er sentralt i mange kapitler, bør kandidaten komme inn på at studiet av emosjoner kan plasseres i det kognitive/erfarings domenet. Også sterkt knyttet til trekk-forskning. Tema som beskrives i pensum (kap 13/14 avh av utgave) er, Trekk vs tilstand (state-trait, Kategorisk vs dimensjonelt, Pos-neg affekt, Ekman og studiet av universelle emosjoner er også knyttet til evolusjon..). Innhold vs stil nevnes i pensum, fokus på positive emosjoner, hensikt og betydning. Det samme for negative. Biologisk og kognitive teorier nevnes. Emosjonell stil handler om affektintensitet og mood variability. Personlighet og well-being kan nevnes. N og E er sentrale trekk i studiet av emosjoner.

Gjør rede for essensen i Murrays motivasjonsteori? Slide (nok engang: ikke forventet at alt nevnes): Motiv:

En indre tilstand som vekker til live atferd og dirigerer denne mot spesifikke objekter eller mål

Motiver er forskjellige fra hverandre både når det gjelder type og mengde

Motiver er ofte basert på behov (det vil si at en person opplever en spenning i forhold til et utilfredsstilt behov som man ønsker å redusere)

Motivasjon i forhold til både behov og vekst

Motivasjon viktig i personlighetspsykologien fordi:

Indre psykologiske behov driver mennesker til å tenke, persipere og handle på visse predikerbare måter

Noen motiver ser ut til å virke utenfor vår bevissthet.

Fordi at motiver kan være svaret på et viktig personlighetsmessig spørsmål: "Hva får mennesker til å handle på ulike måter"?

Motivastilnærmingen et bindeledd mellom den intrapsyriske tilnærmingen og trekkpsykologi i personlighetspsykologien?

Trekkteori beskriver i hovedsak atferd; altså ender man opp med å forklare atferd med atferd (sirkelargumentasjon?)

Nøkkelen til å forstå og forklare hvorfor vi gjør som vi gjør ligger i å få tak i folks motiv og behov.

Murrays motivasjonsteori

Behov:

Likt begrepet drift

"potenality or readiness to respond in a certain way under certain given circumstances"

Behov dirigerer persepsjon og handling

Prosessen i forhold til det å redusere spenning som er det viktigste, ikke oppnåelsen av en tilstand uten spenning

Murray foreslår 20 fundamentale behov, hvor behov er assosiert

med: En spesifikk ønske eller intensjon, Et spesifikk sett av emosjoner, Spesifikke tendenser mot atferd

Murrays behov

Behov relatert til ambisjoner	Behov for å beskytte status	Behov relatert til sosial makt	Behov relatert til sosial hengivenhet	Behov relatert til informasjons-utveksling
<ul style="list-style-type: none"> • Prestasjoner • Vise seg frem • Orden 	<ul style="list-style-type: none"> • Dominans • Overkomme problemer • Beskyttelse • Unngå skade • Erbødighet • Avvise 	<ul style="list-style-type: none"> • Ydmykelse • Aggresjon • Autonomi • Unngå skyld 	<ul style="list-style-type: none"> • Tilnærming • Omorg for andre • Lek • Sex • Motta hjelp fra andre 	<ul style="list-style-type: none"> • Forståelse • Opprøke og like samestimuli

Murrays motivasjonsteori

- ethvert menneske har et unikt hierarki av behov
- ethvert behov interagerer med hverandre, hvilket skaper dynamisk prosess i personen
- Miljøet virker inn på våre behov i form av press:
  - *Alpha-press*: Den objektive realitet
  - *Beta-press*: Den perspierte realitet (subjektiv)

6. Hva er de viktigste bidragene fra psykoanalytisk/psykodynamisk teori til moderne personlighetspsykologi?

Typiske fordommer:

- Psykoanalytisk-/ dynamisk terapi kun for "the worried well"
- Anakronisme
- Reduserer *alt* til seksualitet og aggresjon
- Man holder pasienten lenge i behandling ut i fra hensyn til profitt
- Teoriene er sexistiske, rasistiske etc.
- Freud var kokainavhengig, og utviklet teoriene sine under påvirkning av dette
- Psykoanalytisk- og freudiansk er synonymmer
- Tilnærmingen mangler empirisk dokumentasjon

Freudian? Not me!

- Traume kan gi emosjonelle og fysiske symptom...
- Barndommen påvirker fungering i voksen alder...
- Folk har ofte komplekse og selvmotsigende motiv...
- Seksuelt misbruk av barn skjer, og har fæle konsekvenser...
- Emosjonelle problemer kan behandles ved hjelp av prat...
- Vi finner av og til feil og mangler ved andre som vi ikke vil se i oss selv...
- Det er uetisk, utnyttende og destruktivt for en behandler å ha seksuell omgang med sine pasienter...
- Struktur med å møte pasienter ukentlig

Nytte av psykodynamisk terapi

A. Empiri:

- Effektiv for en del tilstander, fortsatt bedring etter endt behandling; få studier viser at det er dårligere enn annen terapi

B. Dybde:

- "lar", transformatorisk; hele mennesket – ikke bare symptomrettet behandling

C. Psykodynamisk narrativ:

- Det ubevisste, konflikter, etc "i drikkevannet"

D. Terapi for terapeuter:

- Valget som oftest psykodynamisk (*ikke* atferdsterapi)

"Den tredje kopernikanske revolusjon"

- Flere revolusjoner har rystet menneskets grunnleggende forståelse av seg selv i samtiden:
- **Kopernikus:** demonstrerte at jorden ikke var i sentrum av universet
- **Darwin:** plasserte mennesket utviklingsmessig i forlengelsen av primatene
- **Freud:** mennesket horer ikke bare til blant dyrene, men er styrt av krefter utenfor dets kontroll (dvs ubevisst)

Men ingen er i dag freudiansk...

- Radikal utvikling både teoretisk og praktisk siden Freud
- Ulike synspunkt; psykoanalysen den eldste av alle terapitradisjoner
- Mange ulike retninger; fins ikke ett konkrete svar på hva som er den *korrekte* psykodynamiske posisjonen...
- Ikke én teori, men en samling teorier som alle forsøker å kaste lys over ett eller annet fasett ved den menneskelige fungering
- Å spørre en psykoanalytiker om "svaret" ut i fra et psykoanalytisk ståsted, blir like meningsfullt som å spørre en filosof om "svaret" på et filosofisk spørsmål

Psykodynamisk teori: hva det *ikke* er

- Om id, ego og super-ego (strukturmodellen)
- Om fiksering
- Om seksuelle- og aggressive instinkter
- Om fortrenge minner
- Om Ødipuskompleks
- Om penismissunnelse
- Om kastrasjonsangst
- etc

Sentrale tanker i dag

- Affektens frigjøring (tilknytning, glede, sinne, etc)
- Sinnet i konflikt, ambivalens; "affektfobi"
- Forsvar
- Ubevist prosessering
- Objektrelasjoner: barnet primært *relasjonsorientert*; internalisering
- Fortiden lever videre i nuet; overføring
- Korttidsterapi

Psykodynamisk konflikt som affektfobi

Freud: vurdering

- Knappt noen som i dag er "klassiske freudianere", og kritikk av psykodynamisk teori/ terapi benytter seg av Freud som "stråmann"
- Endogen utvikling; instinkter og fantasier det sentrale
- Barnet primært motivert av driftsreduksjon (sult); ikke relasjonsorientert (tilknytning, omsorg, tilhørighet)
- Basert på instinkter; følelser ingen plass
- Kasusmaterialet var voksne pasienter (hovedsakelig kvinner)
- Vanskelig å etterprøve teoriene ad vitenskapelige